

JAN W. WIKTOR *

Historia est magistra vitae.

Kształcenie i sprawy studenckie w przemówieniach inauguracyjnych
rektorów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie
w latach 1925–2024/2025

28 maja 2025 r. – w setną rocznicę
powstania Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie

1. Wprowadzenie

Kształcenie – obok badań naukowych i funkcji wychowawczej – jest podstawową funkcją i głównym komponentem misji każdej uczelni. Triada tych funkcji – ich integracja i zespolenie – wyraża istotę uniwersytetu i stanowi o jego tożsamości jako szkoły wyższej, kształcącej elity intelektualne, ludzi twórczych, otwartych, potrafiących zrozumieć problemy i meandry współczesnego świata, sformułować trafną, obiektywną diagnozę, poszukiwać wyjaśnienia i określić wizję i scenariusze rozwoju.

W ową triadę funkcji szkoły wyższej wpisuje się doniosła sentencja leżąca u podstaw misji Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie: *Rerum cognoscere causas et valorem*. Jej znaczenie wyraża nie tylko sfera badań naukowych, służących *poznawaniu przyczyn i wartości rzeczy*, poszukiwaniu prawdy o życiu gospodarczym, funkcjonowaniu systemów ekonomicznych, lecz także jej upowszechnianie: głównym zadaniem uniwersytetu jest bowiem „dawać uniwersalne wykształcenie, łączyć wiedzę zawodową z wiedzą ogólną o charakterze metodologicznym i teoretycznym”. Urzeczywistnienie misji Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie następuje przez:

- badania naukowe prowadzące do poszerzania wiedzy ekonomiczno-społecznej,
- kształcenie wysoko wykwalifikowanych kadr w dziedzinie nauk ekonomicznych,
- wychowanie młodzieży w duchu poszanowania prawa, patriotyzmu, demokracji i odpowiedzialności za losy społeczeństwa i państwa,
- podejmowanie starań, aby w środowisku uczelnianym panował kult prawdy i sumiennej pracy oraz atmosfera wzajemnej życzliwości¹.

Zasadniczą płaszczyzną funkcjonowania Uczelni jest dydaktyka i proces kształcenia. Student po kilku latach studiów – od dwóch do pięciu, a nawet – przy podjęciu studiów

* Prof. dr hab. Jan W. Wiktor (wiktorjw@uek.krakow.pl), Katedra Marketingu, Kolegium Nauk o Zarządzaniu i Jakości, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

¹ Strategia Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie na lata 2010–2020, przyjęta uchwałą Senatu w dn. 5.12.2011 r., Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2011, s. 13. Do tych zadań nawiązuje także Strategia rozwoju Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie 2021–2024, [zał. do uchwały Senatu z dn. 14.06.2021 T.0022.57.2021.pdf \(15.01.2025\)](#).

doktoranckich – dziewięciu, staje się absolwentem i zarazem swoistym „ambasadorem” uczelni.

W procesie kształcenia uczelnia przekazuje szeroką, interdyscyplinarną wiedzę, pozwalającą – w oparciu o podejście holistyczne – znajdować wciąż nowe, twórcze rozwiązania obecnych i przyszłych problemów społecznych i gospodarczych. Stwarza warunki, w których absolwenci będą tworzyć atrakcyjne strategie rozwoju swoich przedsiębiorstw, instytucji i organizacji, i projektować skuteczne sposoby ich realizacji w warunkach pogłębiających się i wciąż poszerzających procesów internacjonalizacji i globalizacji. Sposób, w jaki to czynią i czynić będą, zależy w dużej mierze od jakości procesu kształcenia, od podejścia do dydaktyki wszystkich pracowników.

Właśnie do tej myśli i powyższych przesłanek – wyrażających ideę uniwersytetu nawiązuje niniejszy tekst. Jego przesłanka ma charakter szczególny – w dniu 28 maja 2025 r. mija 100. rocznica założenia Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Uczelni, która kontynuuje 100-letnią tradycję – *universitas commercialis* (A. Bolland, 1931)².

Jubileusz, choć stosunkowo niewielki jak na tradycję uniwersytetu europejskiego, zapoczątkowaną przez uniwersytet w Bolonii w roku 1088 – skłania do różnorodnych przemyśleń, wspomnień, formułowania planów i zamierzeń. „Historia est magistra vitae” – może więc skłaniać do refleksji także o historycznym znaczeniu. Niniejszy tekst przyjmuje formę spojrzenia na problemy kształcenia studentów w pewnej nietypowej z pewnością perspektywie historycznej, spojrzenia na problemy dydaktyki i kształcenia, podejścia do studentów zaprezentowanego w przemówieniach rektorów Uczelni, z okazji inauguracji roku akademickiego z lat 1925–2024/2025. Przemówienia inauguracyjne rektorów dotyczą z natury rzeczy uczelni jako całości – jednak uczelnię tworzą wydziały, zastąpione w roku 2019 w naszym Uniwersytecie przez kolegia i instytuty, i poprzez nie – przez podstawowe jednostki naukowe i obszary dydaktyki – realizują swoją misję i funkcje.

Tekst stawia pytanie, w jakim charakterze, w jakiej formie i zakresie przemówienia inauguracyjne rektorów UE w Krakowie dotyczyły zagadnień dydaktyki, spraw studenckich i procesu kształcenia w ciągu 100 lat funkcjonowania Uczelni. Referat, co zrozumiałe, ma charakter selektywny. Teksty przemówień inauguracyjnych 19 rektorów, wszystkich, którzy w latach 1925–2009 pełnili tę zaszczytną funkcję w całym okresie zawiera specjalne wydawnictwo³. Trzy z kolei pozostałe przemówienia (łącznie z ostat-

² A. Bolland, *Inauguracja roku naukowego WSH w Krakowie 1930/1931*, [w:] *Akademia Ekonomiczna w Krakowie w latach 1925–2000*, pod red. J.M. Małeckiego, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2002, s. 36.

³ *Przemówienia inauguracyjne rektorów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie z lat 1925–2009*, red. naukowa R. Niestrój, P. Hadrian, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2010.

nim, z dnia 2.10.2024 r.) znajdują się w Archiwum UEK, Kancelarii Rektora i Dziale Informacji Naukowej Biblioteki UE w Krakowie. Kwerenda jubileuszowych *Przemówień rektorów* pozwala na poznanie zagadnień kształcenia w deklaracjach władz Uczelni, zaprezentowanych w szczególnie sposób i szczególnych okolicznościach oraz warunkach. Stanowią one materiał obszerny i wartościowy. Z pewnością zasługują na głębszą analizę i ocenę. Dla sformułowania syntetycznej odpowiedzi na postawione powyżej pytanie dokonano jednak wyboru. Początkowy zamiar objęcia analizą przemówień wszystkich rektorów został zawężony do ośmiu. Reprezentują one sposób ujęcia zagadnień kształcenia zaprezentowane w roku powstania Uczelni (1925) oraz w latach kolejnych jubileuszy – 20⁴, 25, 50, 75 i 90 i 100 lat UEK.

2. Przemówienie z powodu otwarcia Wyższego Studium Handlowego w Krakowie i inauguracji roku naukowego 1925/1926 wygłoszone przez dyrektora Studium Handlowego prof. dr. Arnolda Bollanda w dniu 1 października 1925 roku – roku powstania Uczelni

W przemówieniu pierwszego rektora, współzałożyciela Wyższego Studium Handlowego prof. dr. A. Bollanda w momencie utworzenia Uczelni⁵ warto podkreślić kilka kluczowych kwestii. W obszarze kształcenia dotyczą one wymagań wstępnych wobec kandydatów, znaczenia dydaktyki i procesu kształcenia dla realizacji misji Uczelni i znaczenia dla rozwoju kraju. Przemówienie jest krótkie – liczy 4 strony tekstu, z tego dwie pierwsze są słowami powitań gości, a dwie pozostałe – ukazują kluczowe zamierzenia WSH w obszarze kształcenia i dydaktyki.

„Studia w Wyższym Studium Handlowym mogą iść – jak podkreślał rektor A. Bolland w przemówieniu inaugurującym powstanie Uczelni – w dwóch kierunkach, a w konsekwencji koncentrują się na dwóch Wydziałach. Jeden kierunek reprezentuje Wydział Ogólnoekonomiczny [...], ma on na celu przygotowanie czołowych pracowników dla

⁴ Informacja ta wymaga pewnego komentarza – w roku 1945 miały miejsce dwie inauguracje: 8 maja – dotyczyła roku 1944/1945 oraz w dniu 30 października – na rozpoczęcie roku 1945/1946. Oba teksty przemówień rektora, prof. dr. A. Żabińskiego uwzględniono w niniejszym szkicu.

⁵ Wyższe Studium Handlowe uzyskało status uczelni wyższej w roku 1938, wraz z przekształceniem w Akademię Handlową w oparciu o ustawę z dnia 29.03. 1937 r. W momencie utworzenia w roku 1925 WSH stanowiło „uczelnię o typie uczelni wyższych. Po myśli artykułu 4 projektu Wyższego Studium Handlowego, wykładać mogą [w Studium – przyp. aut.] tylko takie osoby, które wykładały w uczelniach akademickich”. Przemówienie rektora A. Bollanda..., op. cit., s. 15. Warto podkreślić tę myśl – wskazuje bowiem wyraźnie na fundamentalne podejście Uczelni do zagadnień nauczania, do jakości kształcenia – lub innym słowy – wyrażała troskę o minima kadrowe kształcenia i zarazem, jak wynika z innych oświadczeń rektora A. Bollanda, strategicznych zamiarów przekształcenia WSH w uczelnię posiadającą pełnię praw akademickich.

handlu, przemysłów i finansów. Studia na tym Wydziale trwają dwa lata. Studenci kompetujący o przyjęcie muszą się wykazać świadectwem dojrzałości szkoły średniej ogólnokształcącej albo ukończeniem liceum handlowego, lub równorzędnej szkoły zawodowej z dobrym postępem z połowy przedmiotów zawodowych” (s. 15) „Studenci kompetujący o przyjęcie [na Wydział Towaroznawstwa – przyp. aut.] muszą się wykazać nie tylko świadectwem dojrzałości, lecz ponadto co najmniej jednym rokiem odpowiednich studiów akademickich”.

Kluczowe miejsce w rozwoju WSH przypisane zostało trosce o poziom kształcenia i kształtowania kadr. Prof. A. Bolland, przedstawiając swój program – wizję i strategię funkcjonowania – stwierdził:

„Wychodzimy z tego kapitalnego założenia, że moc twórczego geniuszu ludzkiego, jako też ilość energii na świecie jest wystarczającą, by stworzyć taką sumę dóbr i towarów, która by mogła nasycić wszystkich. Brak tej ilości i brak zadowolenia, tarcia i wojny przypisujemy m.in. wadliwej organizacji produkcji i jej rozdziału. Założenie to jest znane i uznane przez wszystkie umysły oświecone najostatniejszej doby. Przy pracach naukowych i systemie nauczania naszej uczelni będzie stale czuwał duch powyższego podstawowego założenia, a to w tym celu, by wszyscy ci, którzy do naszej uczelni przybyli, wynieśli z niej wraz z realną wiedzą z zakresu nauk handlowych, przejęcie się myślą o możliwości współdziałania w naprawie opłakanych współczesnych stosunków gospodarczych, i to współdziałania czynnego, bo opartego o nigdy niezawodzący fundament badawczej i twórczej nauki, nabytej w naszej uczelni” (s. 17).

W pierwszym przemówieniu rektora w programie odnoszącym się do zagadnień nauczania rozwoju czytamy:

„Pragniemy kształcić naszych studentów pod podwójnym kątem widzenia: jeden zdążać będzie do tego, by dać im gotową wiedzę z zakresu nauk handlowych w tym wymiarze, jaki elicie młodzieży, bo młodzieży akademickiej, [...] jest pożądaną; drugi zaś kąt widzenia to ten, wyrobić w nich zdolność kojarzenia i wysnuwania wniosków ze zaskłości, względnie ze zjawisk gospodarczych. Pragniemy tedy dać społeczeństwu naszemu komercjalistów o maksymalnej solidnej wiedzy zawodowej, którzy by mieli być nie tylko czołowymi wykonawcami, lecz zarazem także samodzielными umysłowościami i pionierami idei gospodarczych. Pragniemy w naszej uczelni zespolić nauczanie czysto handlowe z odpowiednio dostateczną dozą nauczania towaroznawczo-technologicznego. Wychodzimy bowiem z założenia, że twórczość komercjalisty wzrasta niesłychanie, gdy posiada pewną sumę powyższych wiadomości. W ślad za tem założeniem ma nasza uczelnia pielęgnować wszystkie te gałęzie nauk handlowych, które mogą służyć specjalizacji w dziedzinie handlu towarowego i wzmożenia produkcji” (s. 17).

Owo dążenie do kształcenia elity – przyszłych kadr dla gospodarki – Studium – w deklaracji rektora – łączyło ściśle z aspektami metodologii badań naukowych nad gospo-

darką – handlem, towaroznawstwem i przemysłem. Jak stwierdzał prof. A. Bolland: „pragniemy dać studentom naszym metodykę pracy naukowej w odniesieniu do badania problematów gospodarczych w najgłębszym przekonaniu, że nauki handlowe rozwinęły się i dojrzały już dostatecznie, by także i problemy gospodarcze były rozwiązywane drogą umiejętnych poczynañ naukowych” (s. 17).

3. Przemówienie z okazji inauguracji roku akademickiego 1944/1945 wygłoszone przez rektora Akademii Handlowej w Krakowie prof. dr. Albina Żabińskiego w dniu 8 maja 1945 r. – w roku jubileuszu 20-lecia Uczelni

Przemówienie rektora prof. A. Żabińskiego wygłoszone w dniu 8.05.1945 r. miało nietypowy charakter⁶. Po pierwsze, było przemówieniem zaprezentowanym na zakończenie roku akademickiego – roku, rozpoczętego w ostatnim okresie wojny – jesienią 1944 r. W pierwszej części zawiera stosunkowo obszerną część sprawozdawczą, a w drugiej prezentuje zamierzenia uczelni w chwili rozpoczęcia procesu powojennej odbudowy kraju, miasta i uczelni.

Część sprawozdawcza rektora A. Żabińskiego zawiera omówienie sytuacji Uczelni w okresie wojny, zawiera wspomnienia o zmarłych profesorach – ich osiągnięciach naukowych, organizacyjnych i dydaktycznych. Te ostatnie są podkreślone w sposób szczególny – tytułem egzemplifikacji podkreślmy dwie opinie wyrażające stosunek profesorów do studentów przedwojennej Uczelni:

„jako pedagog i kierownik Uczelni był śp. Prof. Bolland szczerym przyjacielem młodzieży, której dobro i czynny udział w życiu społeczno-gospodarczym Polski leżały mu głęboko na sercu. Toteż starał się podnosić młodzież na wysokie poziomy, hołdując zawsze hasłu, że należy być twórczym i rzetelnym członkiem społeczeństwa. Starał się budzić dookoła siebie ducha inicjatywy gospodarczej, czego przejawem jest specjalne seminarium ze spożytkowania patentów obcokrajowców, celem uprzemysłowienia Polski” (s. 38).

Z kolei prof. W. Winid „jako pedagog [...] wkładał cały swój zapał i inicjatywę w kształcenie młodzieży; nawiązywał z nią bezpośredni osobisty kontakt, służąc jej radą i pomocą...” (s. 39).

Z punktu widzenia celu opracowania podkreślić należy funkcjonowanie Uczelni w latach 1939–1945. W przemówieniu, w obszarze dydaktyki i kształcenia, czytamy, że: „praca w Akademii tylko na chwilę została przerwana, ale już z końcem września [1939 r. – przyp. aut.] – zaczęliśmy się schodzić i i radzić nad nowo wytworzoną sytuacją. [...]” (s. 36). Ważne jest podkreślenie, że:

⁶ Przemówienie z okazji inauguracji roku akademickiego 1944/1945 wygłoszone przez rektora Akademii Handlowej w Krakowie prof. dr. Albina Żabińskiego w dniu 8 maja 1945 r., [w:] *Przemówienia inauguracyjne...*, op. cit., s. 35–44.

„działalność Akademii w czasie okupacji nie została zaniechana, w szczególności objawiła się ona:

- 1) poprzez wydawanie studentom różnorodnych zaświadczeń, co było możliwe, gdy znaczna część najważniejszych akt studenckich została przed okupantem zabezpieczona i była w czasie wojny dostępna;
- 2) odbywaliśmy ze studentami zaległe z 1939 r. egzaminy roczne;
- 3) wydawaliśmy studentom tematy do prac dyplomowych i odbywaliśmy z nimi w sprawie tych prac konferencje;
- 4) prowadziliśmy tajne nauczanie [...]. Wszystkim [...] Profesorom składam za ich ofiarę i owocną, a zarazem niebezpieczną pracę gorące podziękowanie (s. 42).

„Czynna była Akademia handlowa w ciągu całej wojny [...] w jej działalności faktycznie od początku jej istnienia nie było przerwy. Uczyla ona Młodzież Polską pracy gospodarczej, społecznej, konstruktywnej i twórczej i takiej pracy dla dobra Narodu Polskiego zawsze służyć pragnie” (s. 43–44).

4. Przemówienie z okazji inauguracji roku akademickiego 1944/1945 wygłoszone przez rektora Akademii Handlowej w Krakowie prof. dr. Albina Żabińskiego w dniu 30 października 1945 r. – w roku jubileuszu 20-lecia Uczelni

Jubileusz 20-lecia Uczelni zbiegł się w czasie z uzyskaniem uprawnień magisterskich⁷. W dniu 3.09.1945 r. decyzją ministra Oświaty Uczelnia uzyskała prawo nadawania stopnia magistra nauk ekonomiczno-handlowych jako niższego stopnia naukowego. „Tak więc po 20 latach wyteżonej pracy – jak mocno konstatuje w swym przemówieniu rektor A. Żabiński – *dochodzi Akademia Handlowa do celu, jaki sobie wytknęła zaraz na początku swego istnienia, przed 20 laty*” (s. 48). Prof. A. Żabiński bardzo ciepłe słowa, pełne szacunku i troski kieruje pod adresem studentów Akademii rozpoczynających swe studia w październiku 1945 r.:

„Jeśli jest mowa o młodzieży, niech mi wolno będzie wypowiedzieć parę słów o niej celem scharakteryzowania młodego powojennego pokolenia. Otóż z całą radością, a zarazem dumą muszę podnieść, że takiej młodzieży, jak w ubiegłym roku naukowym [1944/1945 – przyp. aut.] nie mieliśmy jeszcze nigdy w Akademii Handlowej od początku istnienia naszej uczelni. Byli to wszyscy ludzie dojrzały, życiowo wyrobieni przez wojnę, w zwalczaniu trudów życia codziennego zahartowani, rozumiejący swoich przełożonych, a wskutek tego dający się łatwo kierować, zachowujący się pod każdym względem wzorowo, przy tym wyjątkowo pilni i pracowici. [...] Ci ludzie wiedzieli dobrze, że

⁷ Przemówienie z okazji inauguracji roku akademickiego 1944/1945 wygłoszone przez rektora Akademii Handlowej w Krakowie prof. dr. Albina Żabińskiego w dniu 30 października 1945 r., [w:] *Przemówienia inauguracyjne...*, op. cit., s. 45–49.

przyszli do nas po naukę, toteż korzystali z niezwyklej pilnością i starannością z wykładów, seminariów i ćwiczeń. Wypowiedziane o młodzieży uwagi są wyrazem nie tylko mojego osobistego – akcentuje A. Żabiński – o niej przekonania, ale wszystkich profesorów i wykładowców, od których ustawicznie tego rodzaju opinie o młodzieży do mnie dochodziły. Uczyła się ta młodzież u nas z całym zapalem pracy gospodarczej, społecznej, konstruktywnej i twórczej, którą sama będzie wykonywać w przyszłości dla dobra Narodu Polskiego” (s. 47).

„Ta młodzież nie myślała kategoriami młodzieńczymi, jak to bywało przed wojną, ale kategoriami ludzi dojrzałych i doświadczonych. Wyrazem tych cech były też lepsze niż normalne dotychczasowe wyniki egzaminów. Za to wszystko wyrażam dziś tej naszej Kochanej Młodzieży moje szczere i gorące uznanie” (s. 47).

5. Przemówienie z okazji inauguracji roku akademickiego 1949/1950 wygłoszone przez rektora Akademii Handlowej w Krakowie prof. dr. Stefana Grzybowskiego w dniu 3 października 1949 r. – w roku jubileuszu 25-lecia Uczelni

Jubileusz 25-lecia łączył się z przekształceniem Akademii w Wyższą Szkołę Ekonomiczną.

Rektor prof. dr S. Grzybowski na wstępie swego przemówienia postawił pytanie o „*zmiany ważne i zasadnicze, kierujące Akademię na nowe drogi rozwoju*”⁸. Wśród nich podkreślił cztery zasadnicze, odnoszące się do procesu kształcenia w naszej Uczelni. Były to następujące zmiany:

- „zrealizowaliśmy, jako pierwsza w uczelnia gospodarcza w Polsce, zasady unowocześniania studiów i dostosowania ich do potrzeb gospodarki socjalistycznej, zasady opracowane w formie wytycznych przez Radę Główną dla Spraw Nauki i Szkolnictwa Wyższego [...],
- wprowadzono dwustopniowe studia: trzyletnie zawodowe i magisterskie. Studia zawodowe rozpadają się na trzy etapy: rok I stanowi podbudowę wykształcenia ogólnego i początek umiejętności gospodarczych; rok II – ogólne wykształcenie gospodarcze i dalszy ciąg umiejętności gospodarczych; rok III – specjalizację, na razie w trzech kierunkach, obejmujących całość zasadniczych procesów gospodarczych: produkcję (kierunek organizacji i administracji przedsiębiorstw przemysłowych), obrót towarowy (kierunek handlu wewnętrznego) oraz finansowanie i kontrola (kierunek bankowy). W ramach tzw. przedmiotów wybieralnych, ale o pewnej minimalnej ilości godzin obowiązkowych, przewidziana jest dalsza głębsza specjalizacja, indywidualizowana dla studentów. Rok magisterski nawraca do przedmiotów ogólnych

⁸ *Przemówienie z okazji inauguracji roku akademickiego 1949/1950 wygłoszone przez rektora Akademii Handlowej w Krakowie prof. Stefana Grzybowskiego w dniu 3 października 1949 r., [w:] Przemówienia..., op. cit., s. 63–66.*

nych, dając pewne syntezy, oraz przeprowadza studia specjalne na poziomie akademickim, dostosowane indywidualnie do każdego tematu pracy magisterskiej [...] ⁹. Wreszcie zrobiono pierwsze kroki w kierunku planowego zespolenia tematyki wykładów specjalnych oraz prac zakładów”,

- „całą reformę [...] wprowadzono od razu na wszystkich latach studiów, nakładając na studentów lat wyższych obowiązek wysłuchania i zdania przedmiotów uzupełniających. Stanowi to wprawdzie nieprzewidziane ich obciążenie, ale im daje w zamian możliwość ukończenia studiów nowoczesnych, w życiu gospodarczym Polski – dostarczenie już teraz pracowników, którzy ukończyli studia unowocześnione. Ten zwiększony wysiłek młodzież podejmie – ufam – ochotnie dla dobra ogólnego, nie tylko własnego...”,
- upaństwowienie Uczelni, przewidziane najdalej do końca roku 1951, pozwoli „na oparcie bytu Akademii nie na opłatach studentów, lecz na budżecie państwa. Będzie to nie tylko ulga dla studiujących. Upaństwowienie pozwoli również [...] na ograniczenie miejsc do tej ilości, jaką Akademia może wykształcić, przyjmując za to odpowiedzialność” (s. 65) ¹⁰.

6. Przemówienie z okazji inauguracji roku akademickiego 1974/1975 wygłoszone przez rektora Akademii Ekonomicznej w Krakowie prof. dr. hab. Antoniego Fajferka w dniu 2 października 1974 r. – w roku jubileuszu 50-lecia Uczelni

Przemówienie Rektora prof. dr. hab. A. Fajferka, łączące jubileusz 50-lecia i kolejną, czwartą zmianę nazwy Uczelni na Akademia Ekonomiczna, jest obszerne, liczy 10 stron ¹¹. Ma charakter szerokiego tekstu, oddającego rocznicowy charakter tego typu wystąpień, ukazując drogę rozwoju Uczelni w okresie 50 lat istnienia, problemy bieżące i zamierzenia na przyszłość. „*Godzi się [...] zauważyć* – jak podkreślał rektor A. Fajferka – *iż prezentacja ważniejszych faktów z życia jednej z najstarszych uczelni ekonomicznych w Polsce spełni cel bardziej ogólny, a mianowicie rzuci refleks na wieloletnie tren-*

⁹ Podkreślając zagadnienia indywidualizacji studiów i procesu kształcenia, należy podkreślić, że w roku 1948/1949 w AH studiowało łącznie 2772 studentów oraz 46 „uczestników kursu pedagogicznego”. Tamże, s. 64.

¹⁰ Akademia Handlowa w Krakowie została przekształcona w Wyższą Szkołę Ekonomiczną dekretem z dnia 26.10.1950 r. Dekret zachowywał 25-letni dorobek AH, jej ciągłość i rozwój. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29.04.1974 r. WSE została przemianowana na Akademię Ekonomiczną w Krakowie. Pod tą nazwą Uczelnia funkcjonowała do 30.09.2007 r.

¹¹ *Przemówienie z okazji inauguracji roku akademickiego 1974/1975 wygłoszone przez rektora Akademii Ekonomicznej w Krakowie prof. dr. hab. Antoniego Fajferka w dniu 2 października 1974 r.*, [w:] *Przemówienia...*, op. cit., s. 143–153.

dy w koncepcjach naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych nurtujących szkolnictwo wyższe” (s. 144).

W odniesieniu do kształcenia rektor A. Fajferak akcentował osiągnięcia Uczelni w kształceniu ekonomistów polskich, kwestie jakości nauczania, mierzonej pozycją absolwentów na rynku pracy, stwierdzając:

„jeśli chodzi o sferę pracy dydaktyczno-wychowawczej, to nasz globalny produkt mierzy się liczbą ok. 15 tys. absolwentów, co stanowi w przybliżeniu ok. 30% ogólnej liczby czynnych ekonomistów z wyższym wykształceniem w naszym kraju. Jest to liczba ogromna, jeśli się zważy, iż nigdy nie byliśmy zaliczani do grona uczelni dużych. Lecz nie tylko o ilości chciałoby się tutaj mówić, gdyż mamy sporo danych charakteryzujących jakość naszych absolwentów. Uczelnia nasza posiada piękny dorobek na polu kształcenia zarówno wysokiej klasy specjalistów, jak i działaczy życia politycznego. Chlubimy i cieszymy się sukcesami i awansami naszych wychowanków sięgających po wysokie stanowiska partyjne i państwowe, na różnych szczeblach kierowania i zarządzania, do szczebla centralnego włącznie. Jesteśmy obowiązani do przekazywania tej prawdy zwłaszcza studiującej młodzieży. Bowiem młodzież nasza opuszczająca mury Uczelni winna być w pełni świadoma zarówno czekającej ją odpowiedzialności, jak i perspektyw awansu” (s. 152).

7. Przemówienie z okazji inauguracji roku akademickiego 1999/2000 wygłoszone przez rektora Akademii Ekonomicznej w Krakowie prof. dr. hab. Tadeusza Grabińskiego w dniu 4 października 1999 r. – w roku jubileuszu 75-lecia Uczelni

Przemówienie inaugurujące jubileuszowy, 75. rok Uczelni rektor prof. dr. hab. T. Grabiński osadził w szerokim kontekście społeczno-politycznym, ogólnopolskiej perspektywie funkcjonowania Uczelni, prac nad ustawami o szkolnictwie wyższym i stopniach i tytule naukowym, wizyty papieża Jana Pawła II w dn. 17.06.1999 r.¹². Rozpoczynając swe przemówienie powitał *„szczególnie gorąco [...] młodzież akademicką, a zwłaszcza tych, którzy rozpoczynają studia, będące wielką przygodą intelektualną, przedsięwzięciem kariery zawodowej, gwarancją lepszego życia”* (s. 200).

Rektor T. Grabiński skoncentrował się na dwóch ważnych aspektach – wielkości obciążeń dydaktycznych i jakości kształcenia:

„Drugim [obok badań naukowych – przyp. aut.] ważnym elementem naszej działalności jest dydaktyka. Od paru lat stanowi ona podstawową formę aktywności pracowników. Narzekamy na zbyt duże obciążenia, brak możliwości doskonalenia warsztatu naukowo-

¹² Przemówienie z okazji inauguracji roku akademickiego 1999/2000 wygłoszone przez rektora Akademii Ekonomicznej w Krakowie prof. dr. hab. Tadeusza Grabińskiego 4 października 1999 r., [w:] *Przemówienia...*, op. cit., s. 199–205.

badawczego, czy też brak wolnego czasu na odpoczynek [...]. Mogę jednak stwierdzić, że posługując się modelem krzywej logistycznej, osiągnęliśmy obecnie poziom nasycenia tej krzywej pod względem wysokości obciążeń obowiązkami dydaktycznymi. Liczba studentów ustabilizowała się na poziomie 18. tys.” (s. 2014).

„W tej sytuacji możemy zwrócić większą uwagę na jakość dydaktyki. Służą temu zmiany programów nauczania, poszerzenie zakresu wykładów swobodnego wyboru oraz weryfikacja treści wykładanych przedmiotów stosownie do wymogów zalecanych przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego. Systematycznie wzbogacamy ofertę dydaktyczną o nowe specjalności”.

8. Przemówienie z okazji inauguracji roku akademickiego 2014/2015 wygłoszone przez rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie w Krakowie prof. dr. hab. Andrzeja Chochola w dniu 6 października 2014 r. – w roku jubileuszu 90-lecia Uczelni

W swym przemówieniu na inaugurację jubileuszowego, 90. roku funkcjonowania Uczelni rektor, prof. dr. hab. A. Chochół podkreślił wieloaspektowe spojrzenie na kształcenie i jakość nauczania¹³. „Chciałbym życzyć Wam – to słowa rektora do studentów – by studia [...] spełniły Wasze oczekiwania i doprowadziły do realizacji marzeń związanych z przyszłością zawodową. Starajcie się wykorzystać wszystkie możliwości rozwoju, jakie daje Wam Uniwersytet [...]” (s. 15).

Słowa podziękowania skierował rektor A. Chochół do studentów lat starszych: „dziękuję Wam za rzetelne wypełnianie złożonego w swoim czasie ślubowania, sumienne korzystanie z możliwości zdobywania wiedzy i umiejętności, działalność w organizacjach studenckich i kołach naukowych, za pracę na rzecz Uczelni oraz troskę o jej rozwój. Dziękuję za promocję naszej uczelni w Polsce i poza granicami naszego kraju podczas studiów i praktyk zagranicznych, z których wielu z was corocznie korzysta”.

W obszarze kształcenia i dydaktyki rektor A. Chochół akcentował:

- stałość zainteresowania studiami w naszym Uniwersytecie i stabilną – w ciągu ostatnich lat rekrutację na I rok studiów. „W tym roku [2014 – przyp. aut.] po raz pierwszy przeprowadziliśmy rekrutację na kierunku Marketing i komunikacja rynkowa, gdzie na studia stacjonarne I stopnia zgłosiło się ok. 7 kandydatów, tym samym nadając temu obiecującemu kierunkowi status najpopularniejszego. Niesłabnącym zainteresowaniem cieszą się Finanse i rachunkowość – blisko 5 osób na jedno miejsce i Ekonomia (3 osoby). Uniwersytet poszerza ofertę dydaktyczną, proponując

¹³ Przemówienie z okazji inauguracji roku akademickiego 2014/2015 wygłoszone przez rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie prof. dr. hab. Andrzeja Chochola w dniu 6 października 2014 r. (tekst – maszynopis, Oddział Informacji Naukowej Biblioteki Głównej UEK w Krakowie).

- w nowym roku akademickim nowe kierunki: Prawo [...], Inżynieria organizacji i zarządzania [...] oraz Organizacja i zarządzania – studia menedżerskie,
- „zdolność przyciągania studentów zagranicznych stanowi o wysokiej atrakcyjności Uniwersytetu. Analiza tegorocznej rekrutacji prowadzi do kolejnych, godnych uwagi spostrzeżeń – systematycznie rośnie liczba cudzoziemców podejmujących studia w naszej uczelni[...] – łączna liczba studentów zagranicznych to ponad 1000 osób”,
 - liczba studentów biorących udział w wymianie programu Erasmus utrzymuje się na dobrym poziomie, wbrew tendencjom zauważalnym na rynku edukacji wyższej,
 - uczelnia [BPZ – przyp. aut.] kontynuowała realizację komercyjnego kursu języka polskiego dla obcokrajowców „Polish Path” oraz dodatkowych językowych kursów przygotowawczych dla studentów zagranicznych,
 - odnotowujemy stały rozwój w obszarze e-learningu. Od 5 lat znacząco rośnie liczba przedmiotów częściowo odbywających się w formie stacjonarnej, a w części przez Internet. Wśród przedmiotów realizowanych w nowej formie są zarówno wykłady, jak i ćwiczenia i lektoraty. Ponadto wielu wykładowców udostępnia materiały dydaktyczne do zajęć,
 - w ramach modernizacji i ulepszania jakości kształcenia w uczelni Centrum e-Learningu w bieżącym roku akademickim planuje się nie tylko kontynuowanie dotychczasowych działań, ale też znaczące rozwinięcie serwisów internetowych dla studentów, czyniąc to we współpracy ze studentami oraz przy pomocy praktykantów,
 - ważną częścią budowania marki Uczelni są osiągnięcia jej studentów i absolwentów. Ponieważ jest ich tak dużo, nie ma możliwości wymienienia ich w przemówieniu, mogę jedynie odesłać do naszej strony internetowej,
 - szczególnym zadaniem kadry uniwersyteckiej jest misja wychowania, formowania charakterów i kształtowania postaw. Wobec oburzających przejawów braku poszanowania norm moralnych i nakazów etycznych, które obserwujemy w życiu publicznym, to zadanie nabiera szczególnego charakteru. Apeluję o zwiększenie wysiłku i wzięcie szczególnej odpowiedzialności za kształtowanie postaw etyczno-moralnych naszej młodzieży. Zadanie to uważam za priorytetowe dla nas, jako wychowawców pokoleń, które tworzyć będą kształt również naszego jutra”.

9. Przemówienie z okazji inauguracji 100. roku akademickiego 2024/2025 ogłoszone przez rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie prof. dr. hab. Bernarda Ziembickiego w dniu 2 października 2024 r. – w roku jubileuszu 100-lecia Uczelni

W pierwszych słowach swego wystąpienia na inauguracji w dniu 3 października 2024 r. rektor, prof. dr hab. Bernard Ziembicki, stwierdził: „Inaugurujemy dziś setny rok akademicki w historii Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Nasza Uczelnia

powstała w roku 1925 jako Wyższe Studium Handlowe – trzecia w II Rzeczypospolitej wyższa szkoła handlowa. Jej twórca, Arnold Bolland, wybrał na jej dewizę słowa: *Rerum cognoscere causas et valorem* (Poznawać przyczyny i wartości rzeczy). I tą dewizą kierujemy się przez ostatnie sto lat¹⁴. Po prezentacji osiągnięć Uniwersytetu, jego profesorów, planów i zamierzeń uwagę skierował na zagadnienia kształcenia, kultury i jakości dydaktyki. Już w początkach istnienia naszej Uczelni rektor Arnold Bolland wyrażał radość z faktu, iż cieszy się ona zainteresowaniem studentów, mówiąc: „*wzmożenie frekwencji [...] jest objawem sympatycznym, dowodzącym, że myśl przewodnia Uczelni i tętno jej życia znalazły tak żywy i szybki oddźwięk w decyzjach młodzieży*”. Dziś, kiedy obchodzimy stulecie jej istnienia, nie jest inaczej”. Jako potwierdzenie tej tezy rektor przedstawił syntetyczną informację o rekrutacji w bieżącym roku akademickim, który rozpoczyna jubileusz 100-lecia powstania UEK. Rekrutacja „okazała się rekordowa, zarówno pod względem liczby kandydatów, jak i liczby przyjętych (zrekrutowanych) na wszystkie formy studiów studentów. Na rok akademicki 2024/2025 zgłosiło się łącznie 14 357 kandydatów. Przyjęliśmy łącznie 7374 osoby. Na kierunki prowadzone w języku angielskim przyjęliśmy łącznie 459 osób. [...] Studia w [naszym] Uniwersytecie rozpocznie 501 obywateli z innych krajów. Do najpopularniejszych w tym roku kierunków zaliczały się: Finanse i rachunkowość, Ekonomia, Prawo oraz Marketing i komunikacja rynkowa”.

Do społeczności studentów Rektor skierował następujące przesłanie: „Drodzy Studenci, witam Was bardzo serdecznie w murach naszej Uczelni. Wybraliście największą uczelnię ekonomiczną w Polsce, o bogatej – jak usłyszeliście przed chwilą – historii i tradycji. Studiując w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie macie możliwość badać i z wielu punktów widzenia poznawać otaczającą Was rzeczywistość. Życzę Wam, byście wykorzystali dobrze czas studiów, w którym otwierają się przed Wami nowe perspektywy, kierunki, ale i relacje. Wierzę, że mądrze wykorzystacie lata nauki, a zdobyta wiedza pomoże Wam rozwinąć nie tylko kariery zawodowe, ukształtować Was jako mądrych i świadomych obywateli, ale przede wszystkim jako odpowiedzialnych i dobrych ludzi. Studiujcie za świadomością, że jesteście przyszłością naszego kraju i świata i to także od Was zależy jak będzie się tu żyło za kilkanaście czy kilkadziesiąt lat. Cieszę się, że становicie już dziś część naszej Społeczności Akademickiej, a za kilka lat dołączycie do grona niemalże 200 tysięcy absolwentów UEK”.

Rektor skierował do studentów słowa zachęty do szerokiej aktywności poza nauką i rozwijania zainteresowań. „One także będą z Wami i będą Was ubogacać na długo po

¹⁴ *Przemówienie z okazji inauguracji roku akademickiego 2024/2025 wygłoszone przez rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie prof. dr. hab. Bernarda Ziembickiego w dniu 2 października 2024 r. (tekst – maszynopis, Biblioteka UEK, Kancelaria Rektora).*

opuszczeniu murów naszej Alma Mater. Drodzy Studenci, korzystajcie z tego czasu studiów tak, by później mieć o czym opowiadać!”

10. Podsumowanie – *Historia est magistra vitae*

Niniejszy tekst ukazuje zagadnienia kształcenia studentów w przemówieniach rektorów naszego Uniwersytetu w latach 1925–2024/2025. Były to przemówienia inauguracyjne powstanie w roku 1925 Uczelni – Wyższego Studium Handlowego oraz w latach jubileuszy: 20, 25, 50, 75, 90 i 100 lat istnienia. Tekst jest selektywnym spojrzeniem na dydaktykę, sprawy studenckie, jakość kształcenia, wymogi wobec kadry nauczającej i zarazem wobec studentów, warunki studiowania, umiędzynarodowienie studiów. Prezentowane refleksje wydają się interesujące i wartościowe – wyrażają troskę Uczelni o sprawy dydaktyki od samego początku powstania w 1925 r. Zaprezentowany przegląd ukazuje odmienny styl i formę wyrażania tytułowej problematyki przez rektorów w kolejnych latach jubileuszy – stanowi jednak wyrażnie o ciągłości i stałej „obecności” zagadnień kształcenia i kultury edukacji oraz podstawowych spraw studenckich w misji uczelni lub inaczej ujmując – akcentuje dydaktykę i nauczanie jako organiczną funkcję i zasadniczy komponent misji uczelni. Lektura przemówień rektorów ukazuje znaczenie, wartość i aktualność maksymy – *Historia est magistra vitae*. Warto, w moim przekonaniu, sięgać do kart naszej historii i akcentować to, co wartościowe, znaczące i ponadczasowe – troskę o dydaktykę, kulturę nauczania, wysoki poziom wymagań i autoteliczną wartość relacji nauczyciel – student w procesie kształcenia.

W Statucie Wyższego Studium Handlowego z roku 1925 czytamy:

„Uczelnia ma zadanie krzewić nauki i umiejętności w szerokim tych pojęć znaczeniu. Do tego dąży się przez: dostarczenie młodzieży wyższego wykształcenia, a mianowicie takiego, dzięki któremu można dać społeczeństwu jednostki zdolne do stwarzania samodzielnych, państwowo i społecznie twórczych warsztatów pracy, a sferom gospodarczym czołowych pracowników, pielęgnowanie badań i prac naukowych, szerzenie wiedzy specjalnej w społeczeństwie”¹⁵.

Zadania te, funkcje w zakresie kształcenia, dydaktyki i wychowania realizuje Uczelnia poprzez podstawowe jednostki organizacyjne – wcześniej: wydziały i katedry, obecnie – od 1.10.2019 r. – kolegia, instytuty, katedry i centrum językowe. Czyni to poprzez pracę każdego pracownika każdej komórki i jednostki organizacyjnej w sposób nieprzerwany przez 100 lat swego istnienia – by w dniu 28 maja 2025 r. pamiętać o swoim pięknym i szczególnym Jubileuszu – 100-lecia swego istnienia. Nie można budować swojej przyszłości, zapominając lub nie pamiętając o przeszłości. Wszak *Historia est magistra vitae*.

¹⁵ *Przemówienia rektorów...*, op. cit., s. 205.

**Historia est magistra vitae. Kształcenie i sprawy studenckie
w przemówieniach inauguracyjnych rektorów Uniwersytetu
Ekonomicznego w Krakowie w latach 1925–2024/2025**

Niniejszy esej jest syntetyczną prezentacją zagadnień kształcenia w przemówieniach rektorów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, inaugurujących rok akademicki w perspektywie jubileuszu 100 lat istnienia: roku założenia (1925) oraz jubileuszy 20, 25, 50, 75, 90 i 100 lat. Jubileusz 100-lecia powstania UE w Krakowie skłania do różnorodnych wspomnień, analiz, formułowania planów i strategii rozwoju. Jest także zachętą do historycznej refleksji nad podejściem Uczelni do dydaktyki i kształcenia – istotnych elementów misji uniwersytetu, wyrażonym w deklaracjach rektorów UE w Krakowie w latach 1925–2024.

Słowa kluczowe: misja uniwersytetu, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, jubileusz 100 lat, przemówienia rektorów 1925–2024, dydaktyka i kształcenie

**Historia est magistra vitae. The issues of education in the
speeches of the rectors of the Krakow University of Economics,
inaugurating the academic year in the perspective
of the 100th anniversary of its existence**

This essay is a synthetic presentation of the issues of education in the speeches of the rectors of the Krakow University of Economics, inaugurating the academic year in the perspective of the 100th anniversary of its existence: the year of its foundation (1925) and the jubilees of the 20th, 25th, 50th, 75th, 90th and 100th anniversaries. The 100th anniversary of the establishment of the EU in Krakow encourages a variety of memories, analyses, and the formulation of plans and development strategies. It is also an encouragement for historical reflection on the University's approach to teaching and education – important elements of the university's mission, expressed in selected speeches of the rectors of the University of Economics in Krakow in the years 1925–2024.

Key words: mission of the university, Krakow University of Economics, 100th anniversary, speeches of rectors 1925–2024, didactics and education